

EAP (English for Academic Purposes), EST (English for Science and Technology,) หรือ EIL (English as an International and Intranational Language) ส่วนผู้ที่อยู่ในวงการสอนก็มีความไม่แน่ใจในระเบียบวิธีสอนว่าควรจะมีแนวทางใดเป็นหลัก : audio-lingual, transformational, cognitive, situational, หรือ notional approach, หรือจะใช้วิธีเลือกหยิบใช้แบบ eclecticism การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นจากความไม่พอใจในผลผลิตที่ได้จากการสอนนั่นเอง ความรู้สึกนี้ผลักดันให้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอย่างไม่มีที่หยุดยั้ง

ในระดับอุดมศึกษา ปัญหาในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมีนานาประการ จากการตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิดของหัวหน้าภาคหรือหัวหน้าแผนกวิชาภาษาต่างประเทศหรือภาษาตะวันตกและผู้สอนภาษาอังกฤษ จำนวน ๒๘ ฉบับ จาก ๑๒ สถาบัน อันได้แก่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาลัยครูธนบุรี วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูราชสีมา ผู้ตอบแบบสอบถามค่อนข้างพอใจในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาเอกและโท ภาษาอังกฤษ แต่ปัญหาส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นในโปรแกรมภาษาอังกฤษหมวดวิชาพื้นฐาน ปัญหาเหล่านี้พอจะสรุปได้ดังนี้ :-

๑. ปัญหาหลักสูตร

๑. การกำหนดหลักสูตรมักจะไม่ต่อเนื่องกับหลักสูตรมัธยมศึกษา ส่วนมากผู้ร่างหลักสูตรมักจะคิดเอาเองว่าควรจะเริ่มจากตรงนั้นตรงนี้ อันเป็นการไม่ถูกต้อง เนื้อหาอาจซ้ำซ้อนกันมาก หรือห่างไกลจากประสบการณ์ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา
๒. หลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษบางสถาบันไม่ได้แยกโดยเด่นชัดระหว่างวิชาที่เป็นการศึกษาทั่วไปกับที่เป็นพื้นฐานของวิชาเอกหรือวิชาชีพ
๓. ผู้เรียนต่างคณะกันมีความรู้เดิมต่างกัน แต่ถูกบังคับให้เรียนวิชาเดียวกันทั้งหมด จึงทำให้การสอนไม่ได้ผลเท่าที่ควร
๔. หลักสูตรกว้างเกินไป ผู้สอนต่างคนต่างก็เน้นจุดต่างกันทำให้ยากต่อการวัดผล
๕. หลักสูตรสำหรับภาษาอังกฤษประเภท ESP-EAP และ EST ขาดหลักสูตรที่แน่นอนเพราะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

๖. ภาควิชาภาษาอังกฤษรับภาระมากเกินไปในการที่จะต้องสอนภาษาอังกฤษให้กับคณะต่าง ๆ รวมทั้งบัณฑิตวิทยาลัยด้วย ทำให้เกิดปัญหาในการร่างหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละสาขาวิชา บางครั้งก็มีปัญหาจากความขัดแย้งในทันปรัชญาการศึกษา และการสอนกับคณะต่าง ๆ ที่ไม่มีความเข้าใจในการสอนภาษาอังกฤษ

๗. หลักสูตรภาษาอังกฤษไม่เอื้อให้กับการประกอบอาชีพมากนัก แม้แต่จะเป็นการเรียนในวิชาเอกภาษาอังกฤษก็เช่นกัน ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าเรียนไปแล้ว นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อะไรไม่ได้หลายวิชา

๘. จำนวนหน่วยกิตต่อเนื้อหาในรายวิชาไม่สมดุลย์กัน ควรมีการทบทวนสัดส่วนของเนื้อหา และจำนวนชั่วโมงเสียใหม่

๙. บางสถาบันเปิดสอนภาษาอังกฤษในระดับปีที่ ๑ และ ๒ เพียง ๔ ถึง ๖ หน่วยกิต และสอนแต่เพียงการอ่านอย่างเดียว ไม่เกิดผลในการเรียนนัก

๑๐. นิสิตเรียนมากวิชาเกินไปในแต่ละภาคเรียน ทำให้ต้องแบ่งความสนใจออกไปหลายแขนงวิชาที่ต้องใช้การฝึกฝนนอกเวลามาก ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ จึงได้รับการแบ่งสรรเวลาจากผู้เรียนไม่มากเท่าที่ควร

ข. ปัญหาผู้สอน

ทัศนคติ

๑. ผู้สอนบางคนยังพอใจกับวิธีสอนแบบเก่า ซึ่งใช้วิธีถ่ายทอดวิชาการให้กับผู้เรียนโดยตรง จึงไม่เห็นด้วยกับวิธีการอื่น ๆ เช่น การสอนรายบุคคล

๒. ผู้สอนบางคนยึดตนเองเป็นหลัก สอนสิ่งที่ตนเคยเรียนมาในระดับปริญญาตรี ไม่ค้นคว้าวิทยาการสมัยใหม่ แม้แต่ตำราที่ใช้ตำราเก่า จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างตำราและภาษาปัจจุบัน

๓. ผู้สอนบางคนมีความรู้ทางภาษาดี แต่ไม่เคยเรียนวิธีสอนมาก่อน จึงทำให้ขาดหลักในวิธีการสอน

๔. ผู้สอนในบางสถาบันมีทัศนคติไม่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ เพราะเคยสอนในปีก่อน ๆ มากชั่วโมง ผู้เรียนก็กัก แต่ในระยะหลัง หลักสูตรลดชั่วโมงสอนลงไปมากทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนกำลังทำงานที่ไม่มีความสำคัญ และถ้าสอนต่อไปจะไม่มีผลงานปรากฏ จึงทำให้อาจารย์หลายคนย้ายออกไปจากแผนกภาษาอังกฤษ

๕. ผู้สอนบางคนขาดประสบการณ์ในวิธีสอนแนวใหม่ เช่นการสอน ESP ได้
ศึกษาวิธีการสอนจากตำรา แต่ไม่เคยเห็นวิธีสอนอย่างแท้จริงจึงขาดความมั่นใจ และเกิดความรู้สึก
ว่าตนเองสอนด้วยความจำเป็น

๖. ผู้สอนขาดความสนใจในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

๗. ผู้สอนมีความรู้สึกว่างานสอนวิชาภาษาอังกฤษนี้หนักกว่าวิชาอื่น เพราะมีงาน
เตรียมการสอนและตรวจแบบฝึกหัด ซึ่งใช้เวลานาน

๘. อาจารย์ต่างประเทศมักจะต้องรับภาระในการสอนวิชา Oral English ทั้ง ๆ ที่
ตนเองจะไม่ทราบวิธีสอน แต่พูดได้เพราะเป็นเจ้าของภาษา บางสถาบันต้องสอนวิชาเดียวถึง ๑๒
ชั่วโมง/สัปดาห์ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย

มูลเหตุจูงใจ

๑. ในสถาบันที่มีอัตราค่าจ้างจำกัด อาจารย์ที่ถนัดวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมีไม่มาก
พอ จำต้องรับภาระสอนวิชานั้นทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่ถนัด มีความรู้สึกว่าการทำงานไม่ได้ผล

๒. ผู้สอนบางคนมีความพอใจในสถานภาพของตน ไม่มีความกระตือรือร้น เห็นว่า
ตนเองทำงานได้ผลเป็นที่พอใจแล้ว ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนวิธีการหรือตำรา ไม่สนใจใน
การประชุม และสัมมนาทางวิชาการ

๓. สภาพเศรษฐกิจและสังคม ทำให้อาจารย์บางคนขาดความสนใจในการสอน

๔. จำนวนชั่วโมงที่น้อยไม่ได้สัดส่วนกับเนื้อหา ทำให้อาจารย์ต้องรีบเร่งสอน ไม่
สามารถจะให้ผู้เรียนฝึกฝนหรือทำกิจกรรมตามที่ตนต้องการได้ ผู้สอนคาดหวังล่วงหน้าว่าผลการ
เรียนจะออกมาไม่ดีเท่าที่ตนมุ่งหมาย จึงทำให้แรงจูงใจที่จะสอนต่ำลง

๕. ผู้สอนบางคนเกิดความท้อถอยในการสอน เพราะพื้นฐานของผู้เรียนอยู่ในระดับ
ต่ำ ทำให้คาดคะเนผลของการสอนได้ตั้งแต่ต้นว่าจะได้ผลน้อยมาก จึงขาดกำลังใจที่จะสอน

๖. การพิจารณาความดีความชอบพิเศษ ไม่ค่อยจะพิจารณาจากผลการสอน ผู้สอน
จึงขาดแรงจูงใจในด้านการสอน

๗. สำหรับสถาบันที่อยู่ต่างจังหวัดมักจะมีปัญหาในการที่อาจารย์ไม่อยากจะสอนอยู่ที่
นั้น ๆ นาน มีการขอย้ายเข้ากรุงเทพฯ เนื่อง ๆ

ความถนัด

๑. ในสถาบันที่มีอัตราค่าจ้างจำกัด ขาดอาจารย์ที่ถนัดหลายวิชา อาจารย์ที่มีอยู่ต้อง
รับภาระในการสอน ทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่ถนัดในวิชานั้น ๆ และไม่มีเวลาที่จะศึกษาให้ลึกลงไป

๒. สำหรับผู้สอนที่ไม่เคยศึกษาต่อต่างประเทศ มีความรู้ดีกว่าคนสอนทั้ง ๆ ที่ไม่มี ความมั่นใจจึงมักจะมีความต้องการที่จะไปศึกษาต่อ

๓. สำหรับผู้สอน ESP และ EST มีความรู้และความถนัดในภาษาอังกฤษธรรมดา มีปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหา คำศัพท์ และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และช่าง

โอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน

๑. มีโอกาสน้อย ภาษาต่างประเทศเป็นวิชาที่ทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนตำแหน่ง ได้ยาก เพราะไม่ค่อยมีอะไร “ใหม่” มาทำเป็นวิทยานิพนธ์

๒. มีชั่วโมงสอนมาก และสอนหลายวิชา จึงไม่มีเวลาที่จะทำการค้นคว้าวิจัย และ เขียนตำรา เพื่อปรับปรุงตนเองและเพื่อความก้าวหน้าของตนเองทางวิชาการ

๓. บางสถาบัน ผู้สอนภาษาอังกฤษมีคนล้นงาน เพราะมีการลดจำนวนวิชาภาษาอังกฤษลง จึงทำให้มีผลงานน้อย การที่จะได้รับการพิจารณาความดีความชอบพิเศษยากมาก

๔. ขาดแรงกระตุ้นจากภายนอกในด้านการศึกษาต่อและอบรม ทั้งในและนอก ประเทศ อาจารย์ต้องเป็นผู้แสวงหาเอง ภาควิชา และคณะไม่อาจหาทุนให้ได้ องค์กรต่าง ๆ ก็ตัดความช่วยเหลือทางด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษลงไปมาก

ก. ปัญหาผู้เรียน

ทัศนคติ

๑. ผู้เรียนไม่กระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ มีความพอใจง่าย ๆ ไม่มีการ แข่งขัน เรียนเพียงเพื่อให้สอบได้คะแนนผ่านเท่านั้น

๒. ผู้เรียนสนใจในกิจกรรมนอกหลักสูตรมากกว่าการเรียน และมีความเห็นว่าการ เรียนเพียงอย่างเดียวเป็นสิ่งเลวร้าย

๓. ไม่ชอบการเรียนแบบพึ่งตนเอง ขาดระเบียบวินัยในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง พอใจที่จะให้ผู้สอนบ่นให้ตลอดเวลา

มูลเหตุของใจ

๑. ผู้เรียนไม่เห็นจุดประสงค์ที่ชัดเจนของการเรียนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยพื้นฐาน ต้องเรียนเพราะถูกบังคับให้เรียน

๒. ไม่เห็นประโยชน์ของวิชาภาษาอังกฤษ เนื่องจากไม่ใช่วิชาหลักในสาขาวิชาชีพ ของตน

๓. ผู้เรียนสนใจสิ่งอื่นมากกว่าการเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะค่านิยมในปัจจุบัน ทำให้เรียนเพราะต้องการคะแนนและปริญญามากกว่าความรู้

๔. ไม่ได้รับการกระตุ้นจากผู้สอน และสภาพแวดล้อม

๕. การจัดชั้นคณะผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกัน ทำให้คนเก่งเบื่อเรียน คนอ่อนท้อถอยและเบื่อหน่าย

ความถนัด

๑. ความถนัดของผู้เรียนในแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับพื้นฐานการศึกษา ก่อนเข้ามหาวิทยาลัย

๒. ผู้เรียนที่ไม่ได้เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอก หรือ โท มักจะไม่ค่อยถนัดภาษาอังกฤษ บางคนเรียนครบหลักสูตรแล้ว แต่ยังไม่ได้รับปริญญา เพราะยังต้องเรียนภาษาอังกฤษซ้ำอีกหลังจากที่เรียนซ้ำมาแล้วหลายครั้ง แต่ผู้เรียนที่มาจากกลุ่มที่ได้คะแนนการสอบคัดเลือกสูง เช่น แพทยศาสตร์ และวิศวกรรม มักจะเรียนภาษาอังกฤษได้ดี

โอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน

ขึ้นอยู่กับวิชาชีพที่ผู้เรียนเลือก เช่น ผู้เรียนวิศวกรรม แพทย์ และบริหารธุรกิจมักจะสนใจภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะวิชา Oral English เพราะมีโอกาสจะทำงานกับชาวต่างประเทศ หรือไปทำงานต่างประเทศ

ผู้เรียน อ.บ. หรือ ศศ.บ. วิชาเอกอังกฤษ มีความสนใจภาษาอังกฤษ เพราะทราบว่าถ้าตนเก่งภาษาอังกฤษจะหารายได้ดีจากการเป็นเลขานุการ ล่าม ประชาสัมพันธ์ มักคุเทศก์ นักแปล และทำงานกับบริษัทเดินอากาศ

ผู้เรียนที่เตรียมจะเป็นครูภาษาอังกฤษไม่สู้จะมีปัญหา เพราะหางานได้ไม่ยากนัก

๖. ปัญหาตำรา

๑. ขาดตำราที่เหมาะสมกับผู้เรียนทั้งด้านความสนใจ และวิชาชีพ

๒. ตำราที่ผู้สอนรวบรวมขึ้นมาเองนั้นมักจะขาดความต่อเนื่องของเนื้อหาและไม่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน

๓. ตำราภาษาอังกฤษประเภท ESP มีน้อยมาก

๔. ขาดตำราประเภทศึกษาด้วยตนเอง เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอ่อนสนใจมากขึ้น และผู้เรียนเก่งไม่เบื่อ

๕. ราคาตำราในห้องตลาดแพงมาก และตามห้องสมุดก็มีจำนวนจำกัด ไม่พอให้
ผู้เรียนใช้

จ. ปัญหาเทคโนโลยีการศึกษา

๑. มีความลำบากในการจัดหาอุปกรณ์เพราะได้งบประมาณน้อย ทั้งยังไม่ค่อยได้รับ
งบประมาณในการซ่อมแซม

๒. มีปัญหาในการใช้อุปกรณ์การสอน เช่น ห้องเรียนไม่เหมาะที่จะใช้เป็นที่ฉาย
สไลด์ overhead และ opaque projector เพราะห้องส่วนมากถ้าจะใช้อุปกรณ์ต้องย้ายห้องเรียน

๓. อุปกรณ์บางอย่างแพงมากและเสียบง่าย ชาวผู้ชำนาญงานประจำ เมื่อเกิดการ
ขัดข้องหรือเสียหาย ก็ต้องงดใช้ สำหรับเครื่องเก่า เมื่อเครื่องมือบางชิ้นเสื่อมหรือสูญหายหาเครื่อง
อะไหล่ไม่ได้ ต้องทิ้งเครื่องไป

๔. ใช้ประโยชน์ของอุปกรณ์ไม่คุ้มค่า เช่น ห้องปฏิบัติการทางภาษา ด้วยเหตุ
ที่ลงทุนราคาแพง จึงใช้ด้วยความทนุถนอม เพราะถ้ามีการเสียหาย จะต้องใช้งบประมาณมาก
หรือบางแห่งก็กลัวโจรกรรม จึงทำให้ขาดทุนในการลงทุนสร้าง lab มากขึ้น เพราะมีประโยชน์
ใช้สอยน้อย ทั้งไม่สามารถจะใช้ห้องปฏิบัติการเป็นประหนึ่งห้องสมุดที่ผู้เรียนเข้าไปฝึกฝนตามที่
ตนต้องการหรือขอยืมวัสดุออกไปเพื่อฝึกนอกเวลา เพราะกิจกรรมดังกล่าวนี้จะต้องสิ้นเปลือง
เงินงบประมาณเพิ่มขึ้น

ฉ. ปัญหาอื่น ๆ

๑. ผู้สอนในบางสถาบันต้องทำงานธุรการที่คณะแบ่งมาให้กับภาควิชาเป็นจำนวน
มาก ทำให้มีเวลาสอนน้อยลง

๒. ผู้สอนมักจะขอสอนวิชาที่ตนอยากสอนโดยเฉพาะวิชาที่ไม่ต้องตรวจงานมาก
ภาควิชาจำเป็นต้องกระจายงานที่ผู้สอนต้องเสียเวลามาก เช่น การเขียนให้กับอาจารย์ทั่ว ๆ กัน

๓. ผู้เรียนที่มีความประสงค์จะไปเรียนต่อต่างประเทศ หรือทำงานกับชาวต่างประ-
เทศ มักจะเลือกเรียนวิชา Oral English ทำให้เกิดความยุ่งยากกับภาควิชาในการที่จะหาผู้สอนให้
ได้ตามความต้องการของผู้เรียน

๔. จำนวนห้องเรียนที่มีจำกัด แต่ผู้เรียนมีมาก ทำให้ไม่สามารถจะแยกผู้เรียนเป็น
กลุ่มเล็กได้

๕. ภาควิชาที่มีอัตรากำลังจำกัด ต้องอาศัยอาจารย์พิเศษมาสอนเป็นรายชั่วโมง ทำให้เกิดปัญหาที่ผู้เรียนไม่ค่อยมีโอกาสได้พบผู้สอน บางคนก็มีคุณสมบัติไม่ตรงกับความต้องการนัก แต่ภาควิชาจำเป็นต้องจ้างเพราะมีอาจารย์ประจำไม่พอ

นอกจากนั้น อาจารย์พิเศษมักจะหาคะแนนนิยมจากผู้เรียนโดยการให้คะแนนสูง ภาควิชาต้องควบคุมเป็นพิเศษเกี่ยวกับการให้คะแนน

๖. ขาดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ทำให้เกิดช่องว่างขึ้น

ข. ข้อเสนอแนะ

๑. ปรับปรุงหลักสูตรทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ให้มีความต่อเนื่องกันโดยตลอด

๒. การแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ต้องพิจารณาตัวแปร คือหลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน และสังคม ซึ่งมีผลต่อบ้างหมายและนโยบายภาษาให้สัมพันธ์กัน มิใช่แยกพิจารณาเป็นอย่าง ๆ และให้ความสำคัญแต่เฉพาะเรื่องในแต่ละครั้ง

๓. หลักสูตรในหมวดพื้นฐานนั้นควรจะสอนภาษาอังกฤษทั่วไปเพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้พอเพียงก่อน แล้วจึงสอนภาษาอังกฤษเฉพาะด้าน (ESP) และควรจะสอนสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพในภายหน้าในโปรแกรมวิชาเอก-โท

๔. ควรจัดให้มีการวัดผลภาษาอังกฤษก่อนเริ่มโปรแกรมการเรียนเพื่อจัดผู้เรียนที่มีความรู้เดิมใกล้เคียงกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน คนที่เก่งอาจจะข้ามโปรแกรมภาษาอังกฤษทั่วไปและเริ่มเรียนโปรแกรมภาษาอังกฤษเฉพาะด้าน (ESP) ได้ทันที

๕. ควรทบทวนสัดส่วนระหว่างเนื้อหาและหน่วยกิตของวิชาภาษาอังกฤษในหมวดวิชาพื้นฐานใหม่

๖. ควรเปิดภาษาอังกฤษเป็นวิชาเลือกไปตลอดโปรแกรมปริญญาตรีในทักษะพูดและอ่าน เพื่อให้ผู้ที่มีได้เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอกได้มีโอกาสฝึกฝน

๗. ควรหาเหตุจูงใจให้ผู้สอนมีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยมากขึ้น

๘. ควรให้ผู้สอนมีโอกาสหยุดสอนชั่วคราวหนึ่งเพื่อทำการศึกษาค้นคว้าแต่เพียงอย่างเดียว ในลักษณะของ sabbatical leave

๙. ควรมีสัมมนาร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนและการวัดผล เพื่อให้ผู้สอนได้รับความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ และขณะเดียวกันก็เป็นการกระตุ้นให้ตื่นตัว

๑๐. ทบวงควรมีเงินอุดหนุนการดำเนินงานในต่างประเทศ และมีการอบรมทางวิชาการในประเทศเป็นระยะ ๆ

๑๑. ผู้บริหารควรเห็นความสำคัญของวิชาภาษาอังกฤษ เพิ่มเงินงบประมาณเพื่อปรับปรุงเทคโนโลยีทางการศึกษาให้ดีขึ้น

๑๒. ให้มีจำนวนบุคคลากรผู้สอนต่อผู้เรียนในสัดส่วนที่จะช่วยให้การเรียนการสอนได้ผลดี อัตราส่วนที่น่าจะเป็นคือ ๑ : ๑๒ ในชั้นการสอนพูด

๑๓. จัดอาคารสถานที่เรียนให้เพียงพอ เพื่อสามารถจัดกลุ่มย่อยได้

๑๔. ควรมีการแลกเปลี่ยนตำราระหว่างสถาบัน

๑๕. ควรมีข้อทดสอบมาตรฐานเพื่อวัดความสามารถทางภาษาอังกฤษ (language proficiency) ของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอก-โท ในทุกมหาวิทยาลัย